

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ที่มุ่งศึกษาถึงสมรรถนะภาวะผู้นำที่ต้องการให้เกิดขึ้นในบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์เพื่อให้มีสมรรถนะภาวะผู้นำที่เหมาะสมและสนองตอบต่อสภาพปัญหาและความต้องการการดูแลสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ผลจากการวิจัยจะได้นำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการบริหารงานและวิชาการของสถาบันการศึกษาพยาบาล เพื่อให้เกิดสมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำที่จำเป็นด้านต่างๆ ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ในเรื่องต่อไปนี้

1. ทฤษฎีผู้นำ
2. บทบาทและคุณลักษณะของผู้นำทางการพยาบาล
3. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางการพยาบาล
4. นโยบายการจัดการศึกษาพยาบาลกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
5. แนวโน้มการศึกษาพยาบาล
6. การจัดการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์
7. ลักษณะการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ
8. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของพยาบาลวิชาชีพ
9. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ

ในขั้นตอนที่ 1 นี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและสรุปแนวคิดได้ว่า สมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ประกอบด้วยสมรรถนะภาวะผู้นำ 6 ด้าน คือ 1) บุคลิกภาพ 2) ด้านความรู้และสติปัญญา 3) สมรรถนะเชิงวิชาชีพ 4) สมรรถนะเชิงบริหาร 5) สมรรถนะเชิงจริยธรรม และ 6) สมรรถนะเชิงการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จากนั้นผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางการกำหนดประเด็นในการสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 เพื่อให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระต่อข้อคำถามเกี่ยวกับสมรรถนะภาวะผู้นำของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์

ประชากรที่ให้ข้อมูล

ขั้นที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ของบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ การได้มาซึ่งประชากรที่ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของประชากรที่ให้ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กำหนดสัดส่วนตามกลุ่มในข้อ 1.1, 1.2, 1.3 และ 1.4 เป็น 1 : 2 : 1 : 1 ดังนี้คือ

1.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้นำทางการพยาบาลในประเทศไทย พิจารณาจากผู้ที่มีคุณสมบัติในข้อ 1.1.1 และ 1.1.2 ร่วมกับคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในข้อ 1.1.3 ถึง 1.1.7

1.1.1 มีวุฒิการศึกษาทางการพยาบาลอย่างน้อยในระดับปริญญาตรี

1.1.2 มีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งนั้นๆ เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี

1.1.3 เป็นผู้ริเริ่มหรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งสถาบันการศึกษาพยาบาล และ/

หรือองค์กรวิชาชีพ

1.1.4 ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งนายกสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย

ไทย

1.1.5 ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งอุปนายกสภาการพยาบาล

1.1.6 ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองการพยาบาล

1.1.7 เป็นตัวแทนของวิชาชีพ เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางนโยบายด้านต่างๆ

ของวิชาชีพพยาบาลในระดับชาติ

1.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพยาบาล พิจารณาจากผู้ที่มีคุณสมบัติในข้อ

1.2.1 และ 1.2.2 ร่วมกับคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในข้อ 1.2.3 - 1.2.6

1.2.1 มีวุฒิการศึกษาทางการพยาบาลอย่างน้อยในระดับปริญญาตรี

1.2.2 มีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งนั้นๆ เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี

1.2.3 ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารสูงสุด หรือปฏิบัติงานในตำแหน่งระดับ

บริหารของสถาบันการศึกษาพยาบาล

1.2.4 เป็นผู้ร่วมหรือเคยปฏิบัติงานในคณะกรรมการควบคุมและประสานงาน การศึกษาพยาบาล ของทบวงมหาวิทยาลัย

1.2.5 เป็นผู้ร่วม หรือเคยปฏิบัติงานอยู่ในคณะกรรมการพัฒนาวิชาชีพของ สภาการพยาบาล และ/หรือคณะกรรมการโครงการพัฒนาวิชาชีพของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย

1.2.6 เป็นผู้ร่วม หรือเคยปฏิบัติงานในฝ่ายมาตรฐานและวิชาการของ การพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

1.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการปฏิบัติการพยาบาล พิจารณาจากผู้ที่มีคุณสมบัติ อย่างน้อย 2 ใน 3 ข้อต่อไปนี้

- 1.3.1 มีวุฒิการศึกษาทางการพยาบาลอย่างน้อยระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี
- 1.3.2 ปฏิบัติงานในตำแหน่งระดับผู้บริหารของโรงพยาบาล ตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลทั่วไปทั้งโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน
- 1.3.3 เคยได้รับรางวัล โล่ หรือประกาศเกียรติคุณในฐานะผู้บริหารดีเด่น
- 1.4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารการพยาบาล พิจารณาจากผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างน้อย 2 ใน 3 ข้อต่อไปนี้
- 1.4.1 มีวุฒิการศึกษาทางการพยาบาลอย่างน้อยระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี
- 1.4.2 มีประสบการณ์การทำงานในฐานะพยาบาลวิชาชีพ และ/หรือผู้อำนวยการทางคลินิก และมีส่วนร่วมในการสอนการปฏิบัติการพยาบาลในคลินิกให้แก่ นักศึกษาพยาบาล
- 1.4.3 เคยได้รับรางวัล โล่ หรือประกาศเกียรติคุณในฐานะผู้ปฏิบัติการพยาบาลดีเด่นในการพยาบาลสาขาใดสาขาหนึ่ง
2. ติดต่อผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีรายนามต่อไปนี้ 6 ท่าน คือ ดร. วรณวิไล จันทราภา ดร. สายหยุด นิยมวิภาต ศาสตราจารย์ ดร. สมจิต หนูเจริญกุล คุณอุดม สุภาไตร ดร. ยุวดี เกตสัมพันธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชูลีพร เขาว์เมธากุล พร้อมทั้งเรียนชี้แจงถึงคุณสมบัติและสัดส่วนของกลุ่มประชากรที่ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ท่านเสนอรายชื่อกลุ่มประชากรที่ให้ข้อมูลมาท่านละ 4 - 6 ชื่อ
3. นำรายชื่อประชากรที่ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการเสนอชื่อ มาเรียงลำดับตามความถี่มากที่สุด รวบรวมรายชื่อได้ 36 ท่าน
4. นำรายชื่อประชากรที่ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว มาจัดกลุ่มตามคุณสมบัติ และสัดส่วนที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 1.1, 1.2, 1.3 และ 1.4 ซึ่งมีประชากรที่ให้ข้อมูลทั้งหมด 25 ท่าน
5. ติดต่อขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นอย่างไม่เป็นทางการ พร้อมทั้งนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย และชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเองในกลุ่มที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร 21 ท่าน ส่วนกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ต่างจังหวัด 4 ท่าน ผู้วิจัยขออนุญาตใช้การติดต่อทางโทรศัพท์แทน และในการติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 25 ท่านผู้วิจัยไม่ได้แจ้งให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านทราบว่า มีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญท่านใดบ้าง เพื่อเป็นการป้องกัน Bandwagon Effects แต่เนื่องจากการตอบกลับของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 ลดลงจากจำนวน 25 ท่านเหลือเพียง 21 ท่าน (ภาคผนวก ก.) ในการตอบรอบที่ 2 และ 3 จำแนกตามหน่วยงานที่สังกัดดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามสังกัด

หน่วยงานที่ผู้เชี่ยวชาญสังกัด	จำนวน (คน)
1. ภาควิชาพื้นฐานการพยาบาลและบริหารการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย	1
2. หน่วยพัฒนาสุขภาพอนามัย โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	1
3. ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี	2
4. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	1
5. ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลอุตรดิตถ์	1
6. ประธานสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์	1
7. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1
8. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1
9. กองการพยาบาล โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า	1
10. ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช	1
11. คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1
12. กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข	1
13. วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ กรุงเทพมหานคร	1
14. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	1
15. โรงพยาบาลราชวิถี กรุงเทพมหานคร	1
16. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร	1
17. ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมิชชั่น	1
18. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	1
19. วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี พระพุทธบาทสระบุรี สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข	1
20. แผนกพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	1

ในส่วนของจำนวนผู้เชี่ยวชาญ Thomas T. Macmillan ได้เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่จะใช้ในการวิจัยแบบเดลฟายเมื่อปี พ.ศ. 2525 พบว่าเมื่อจำนวนผู้เชี่ยวชาญมีตั้งแต่ 17 ท่านขึ้นไป อัตราความคลาดเคลื่อนจะน้อยมาก (อ้างถึงใน เกษม บุญอ่อน, 2522) ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือว่าจำนวนผู้เชี่ยวชาญ 21 ท่านเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้ที่จะทำให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาชั้นที่ 2 นี้เป็นเครื่องมือของการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แบบสอบถามรอบที่ 1 ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในชั้นที่ 1 มากำหนดเป็นประเด็นในการสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Form) จำนวน 3 ข้อ นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข (ภาคผนวก ข.) แล้วจึงส่งให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระต่อข้อคำถาม ระยะเวลาในการดำเนินงานตั้งแต่การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาแบบสอบถามรอบที่ 1 จนแล้วเสร็จตลอดจนส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ เริ่มตั้งแต่วันที่ 30 สิงหาคม 2538 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2538 รวมเวลา 123 วัน

2. สร้างแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 2 โดยผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 มาทำการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Content Analysis) และแจกแจงความถี่ แล้วสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของ Likert Type ในกรณีที่คำตอบที่ได้รับไม่ชัดเจน ผู้วิจัยใช้วิธีติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญทางโทรศัพท์เพื่อสอบถามให้ชัดเจนอีกครั้ง ได้ข้อคำถามรวม 128 ข้อ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ พิจารณาความเหมาะสมพบว่า มีข้อความที่มีความหมายซ้ำซ้อน ขาดความกระชับรัด 33 รายการ (ภาคผนวก ค.) ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ข้อคำถามที่เป็นข้อสรุปในแบบสอบถามรอบที่ 2 ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 8 สมรรถนะ สมรรถนะย่อย 95 รายการ แบ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพ 19 รายการ ด้านความรู้และสติปัญญา 7 รายการ สมรรถนะเชิงวิชาชีพ 12 รายการ สมรรถนะเชิงบริหาร 21 รายการ สมรรถนะเชิงจริยธรรม 16 รายการ สมรรถนะเชิงการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม 11 รายการ สมรรถนะเชิงธุรกิจและการตลาด 4 รายการ และสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ 5 รายการ ซึ่งสมรรถนะเชิงธุรกิจและการตลาด และสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ เป็นสมรรถนะหลักที่เพิ่มมาภายหลัง (ภาคผนวก ข.) ระยะเวลาในการดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามจนสมบูรณ์พร้อมทั้งส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ เริ่มตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2539 รวม 52 วัน

3. สร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถาม แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับใหม่ที่ใช้ข้อความเดิม แต่เพิ่มตำแหน่งของมัธยฐาน ช่วงของพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญทบทวนคำถามและคำตอบในรอบที่ 2 ของตนเอง ในการตอบแบบสอบถามรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะทราบ ว่า ตนมีความคิดเห็นที่แตกต่างหรือไม่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเพียงใด และจะได้

พิจารณาว่า เห็นด้วยกับความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ หรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงเหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิมที่อยู่นอกพิสัยระหว่างควอลิตี้นั้น แต่หากผู้ตอบไม่แสดงเหตุผลก็จะถือว่าเห็นด้วยกับตำแหน่งของคำตอบดังกล่าว และเมื่อผู้เชี่ยวชาญตอบแล้วให้ส่งกลับมายังผู้วิจัยอีกครั้ง ระยะเวลาในการดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามจนเสร็จสมบูรณ์พร้อมทั้งส่งไปให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเริ่มตั้งแต่วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2539 ถึงวันที่ 5 เมษายน 2539 รวม 38 วัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 21 ท่าน ผู้วิจัยติดต่อและขอเข้าพบผู้เชี่ยวชาญเป็นรายบุคคล เพื่อนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียด กำหนดวันนัดในการส่งแบบสอบถามกลับไปให้ผู้วิจัย และทวงถามทางโทรศัพท์ ในกรณีที่เกินกำหนดเวลาที่นัดไว้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในเขตต่างจังหวัดจำนวน 4 ท่าน ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปให้ทางไปรษณีย์ภายหลังที่ได้ติดต่อขอความร่วมมือเป็นที่เรียบร้อยแล้ว 1 สัปดาห์ และขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญส่งแบบสอบถามกลับคืนไปให้ผู้วิจัยภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ โดยแนบของสีน้ำตาลจำหน่ายถึงผู้วิจัยพร้อมติดแสตมป์ ลงทะเบียน ไปพร้อมกับแบบสอบถามรอบที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามฉบับแรกคืนภายหลังส่งแบบสอบถาม 18 วัน และได้รับคืนฉบับสุดท้าย 105 วันภายหลังส่งแบบสอบถาม จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนในรอบนี้รวม 21 ฉบับ ส่วนอีก 4 ท่าน ผู้วิจัยได้ทวงถามทางโทรศัพท์ 4 ครั้ง แต่ก็ไม่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่วันที่ 24 ตุลาคม 2538 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2538 รวม 67 วัน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 2 ส่งถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 21 ท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามที่ 1 โดยใช้วิธีส่งแบบสอบถามรอบที่ 2 ไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่านทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ และได้แนบของสีน้ำตาลจำหน่ายถึงผู้วิจัยพร้อมตัวแลกเงินไปรษณีย์ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญส่งกลับไปให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามฉบับแรกคืนหลังจากส่งแบบสอบถาม 7 วัน และได้รับฉบับสุดท้าย 40 วันหลังจากส่งแบบสอบถาม จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งสิ้น 21 ฉบับ ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 นี้เริ่มตั้งแต่ 17 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2539 รวม 38 วัน ปัญหาที่ผู้วิจัยพบจากการตอบแบบสอบถามล่าช้าพบว่า ผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่านในกรุงเทพมหานครได้ย้ายที่อยู่ใหม่ทำให้แบบสอบถามที่ส่งไปไม่ถึงมือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อผู้วิจัยโทรศัพท์ทวงถามทราบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้ไปอยู่ต่างจังหวัด ผู้วิจัยจึงได้รับดำเนินการส่งแบบสอบถามไปให้หลังจากที่ได้รับทราบโดยด่วนที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 3 ส่งถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 และ 2 โดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับรอบที่ 2 ในการนี้มีการทวงถามแบบสอบถามทางโทรศัพท์ 3 ครั้ง ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถาม

ฉบับแรกคืนภายหลังส่งแบบสอบถาม 5 วัน และได้รับคืนฉบับสุดท้าย 30 วันภายหลังส่งแบบสอบถาม จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งสิ้น 21 ฉบับ ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่ 4 มีนาคม 2539 ถึงวันที่ 5 เมษายน 2539 รวม 32 วัน แบบสอบถามในรอบที่ 3 นี้ ถือเป็นรอบสุดท้าย การวิจัยครั้งนี้ แปรผลจากคำตอบที่ได้ในรอบนี้สรุปเป็นสมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ รวมระยะเวลาที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ นับตั้งแต่แบบสอบถามรอบที่ 1 ถึงแบบสอบถามรอบที่ 3 ใช้เวลาทั้งสิ้น 137 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้โดยใช้แบบสอบถามทั้งหมด 3 รอบ และวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละรอบดังนี้

1. รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระต่อข้อคำถามเกี่ยวกับสมรรถนะภาวะผู้นำของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Content Analysis) และแจกแจงความถี่จากคำตอบในรอบนี้

2. รอบที่ 2 จากคำตอบในรอบที่ 1 นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Type) ให้นำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับดังนี้

- 1 หมายถึง สมรรถนะภาวะผู้นำที่เห็นว่ามีค่าเป็นน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง สมรรถนะภาวะผู้นำที่เห็นว่ามีค่าเป็นน้อย
- 3 หมายถึง สมรรถนะภาวะผู้นำที่เห็นว่ามีค่าเป็นปานกลาง
- 4 หมายถึง สมรรถนะภาวะผู้นำที่เห็นว่ามีค่าเป็นมาก
- 5 หมายถึง สมรรถนะภาวะผู้นำที่เห็นว่ามีค่าเป็นมากที่สุด

จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยหาค่ามัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อความแล้วแสดงตำแหน่งของมัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านตอบในรอบที่ 2 ของแต่ละข้อความจัดทำเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 ต่อไป

3. รอบที่ 3 ส่งแบบสอบถามรอบที่ 3 ที่ได้จัดทำขึ้น ตามวิธีการดังกล่าวข้างต้นให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบอีกครั้งพร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบในกรณีคำตอบที่ได้อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์ คำตอบที่ได้ในรอบที่ 3 นี้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ถือเป็นเกณฑ์การแปลผลดังนี้

3.1 ค่ามัธยฐาน (Median)

ค่ามัธยฐานที่คำนวณได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แปลความหมายตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

- 1.00 - 1.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า สมรรถนะภาวะผู้นำของบัณฑิตพยาบาล มีความจำเป็นน้อยที่สุด
- 1.50 - 2.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า สมรรถนะภาวะผู้นำของบัณฑิตพยาบาล มีความจำเป็นน้อย
- 2.50 - 3.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า สมรรถนะภาวะผู้นำของบัณฑิตพยาบาล มีความจำเป็นปานกลาง
- 3.50 - 4.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า สมรรถนะภาวะผู้นำของบัณฑิตพยาบาล มีความจำเป็นมาก
- 4.50 - 5.00 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า สมรรถนะภาวะผู้นำของบัณฑิตพยาบาล มีความจำเป็นมากที่สุด

3.2 พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

คำนวณหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความที่มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นมีความสอดคล้องกันและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความที่มีมากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน (จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช, 2526 อ้างถึงใน จันทร สังข์สุวรรณ, 2538)

3.3 ความแตกต่างระหว่างมัธยฐาน (Median) กับฐานนิยม (Mode)

คำนวณหาค่ามัธยฐานและฐานนิยมของแต่ละข้อความ แล้วนำมาหาค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมของแต่ละข้อความ เพื่อเป็นการสนับสนุนความสอดคล้องกันของความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ข้อความที่ผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมของแต่ละข้อความคือหาความถี่ของระดับคะแนนจาก 1 ถึง 5 แต่ละข้อความ แล้วคำนวณจากสูตรว่า ระดับคะแนนใดเป็นค่านิยมของข้อความนั้น ในกรณีที่ความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากันและระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกันจะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยมของข้อความนั้น สำหรับกรณีที่ความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน แต่ระดับคะแนนไม่ได้อยู่ติดกันจะถือว่า ระดับคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยมของข้อความนี้ (Glass and Stanley, 1970 อ้างถึงใน วัฒนา วินิตวัฒนาคุณ, 2527)

สูตรทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ (วิลเล กุศลวิศิษฐ์กุล, 2535)

1. มัธยฐาน (Median) มีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$M_e = L + i \left[\frac{\frac{n}{2} - C}{f} \right]$$

- เมื่อ $M_e =$ มัชยฐาน
 $L =$ ขีดจำกัดล่างที่แท้จริงของชั้นคะแนนที่มีมัชยฐานตกอยู่
 $i =$ อัตรภาคชั้น
 $n =$ จำนวนข้อมูลทั้งหมด
 $f =$ ความถี่ของคะแนนในชั้นที่มีมัชยฐาน
 $C =$ ความถี่สะสมของคะแนนในชั้นก่อนหน้าชั้นมัชยฐาน

2. ฐานนิยม (Mode) มีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$M_o = L + i \left[\frac{\Delta_1}{\Delta_1 + \Delta_2} \right]$$

- เมื่อ $M_o =$ ฐานนิยม
 $L =$ ขีดจำกัดล่างที่แท้จริงของชั้นมีฐานนิยมอยู่
 $i =$ อัตรภาคชั้น
 $\Delta_1 =$ ความถี่ของชั้นที่มีฐานนิยม - ความถี่ของชั้นก่อนชั้นที่มีฐานนิยม
 $\Delta_2 =$ ความถี่ของชั้นที่มีฐานนิยม - ความถี่ของชั้นหลังชั้นที่มีฐานนิยม

3. ควอไทล์ (Quartile)

$$Q_I = L + i \left[\frac{\frac{n \cdot r}{4} - C}{f} \right]$$

- เมื่อ $Q_I =$ ค่าควอไทล์ในแต่ละตำแหน่ง
 $r =$ ตำแหน่งของควอไทล์ที่ต้องการหา
 $L =$ ขีดจำกัดล่างที่แท้จริงของชั้นที่ต้องการหาควอไทล์
 $i =$ อัตรภาคชั้น
 $f =$ ความถี่ของชั้นควอไทล์
 $n =$ จำนวนข้อมูลทั้งหมด
 $C =$ ความถี่สะสมของชั้นก่อนหน้าชั้นควอไทล์

4. พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

$$\text{พิสัยระหว่างควอไทล์} = Q_3 - Q_1$$

ในการสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาผลการคำนวณในแต่ละข้อความที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป พิจารณาความสอดคล้องของข้อความจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับค่ามัธยฐานไม่เกิน 1 ทั้ง 2 ประเด็น (กรรณิการ์ เจิมเทียนชัย, 2529 ; ขนิษฐา วิทยานุมาส, 2530) ในกรณีที่ข้อความนั้นๆ ในแบบสอบถามรอบที่ 3 มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1.00 ซึ่งตรงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยถือว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ข้อความนั้นเป็นสมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย